

4. Москаленко Н., Кошелева Е. Особенности организации методической подготовки студентов в системе физического воспитания различных вузов Приднепровского региона. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2017. № 3. С. 91–96.

5. Ягодзінський В. П. Методика розвитку фізичних якостей курсантів-десантників засобами кросфіту : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2020. 250 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-253-1-12>

TESTING THE FUNCTIONAL STATE OF ATHLETES WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN ADAPTIVE SPORTS

ТЕСТУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ СПОРТСМЕНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ

Voloshko L. B.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Ukrainian Center for Physical Culture
and Sports of Persons with Disabilities
"Invasport"
Kyiv, Ukraine*

Волошко Л. Б.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Український центр
з фізичної культури і спорту
осіб з інвалідністю
«Інваспорт»
м. Київ, Україна*

Babych N. L.

*Candidate of sciences
(Physical Education and Sports),
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Physical Therapy
and Occupational Therapy
National University «Yuri Kondratyuk
Poltava Polytechnic»
Poltava, Ukraine*

Бабич Н. Л.

*кандидат наук з фізичного виховання
і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичної терапії
та ерготерапії
Національний університет
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава,
Україна*

Невід'ємною частиною паралімпійського руху є адаптивний спорт, що є потужною соціальною практикою, яка підвищує якість життя осіб з інвалідністю. Складовою адаптивного спорту є інклюзивний спорт

осіб із порушеннями інтелектуального розвитку, проблемами якого опікується міжнародна організація Virtus: World Intellectual Impairment Sport [2]. У 2021 році Virtus суттєво оновила підходи до класифікації спортсменів з інтелектуальними порушеннями [1]. Це вносить серйозні поправки до способу розподілу спортсменів з інтелектуальними порушеннями на стартові групи з метою створення рівних умов чесного суперництва у змагальній діяльності.

Міжнародна організація Virtus на сьогоднішній день розрізняє три класифікаційні групи: П1 (спортсмени з інтелектуальними порушеннями), П2 (спортсмени, які мають інтелектуальну недостатність та значні додаткові порушення – фізичні, сенсорні або інші), П3 (спортсмени з розладами аутистичного спектру) [4]. Значне додаткове порушення Virtus трактує як стан людини протягом усього життя, що впливає на функціональну здатність та може суттєво позначитися на її спортивних результатах. В оновлених Virtus вимогах до класифікації спортсменів з інтелектуальними порушеннями передбачено застосування спеціально розробленого інструменту – тесту для скринінгу функціонального стану спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку (Functional assessment screening tool, FAST) [1]. Цей тест є обов'язковим для спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку, які хочуть підтвердити своє право участі в змаганнях у класифікаційній групі П2. До класифікаційної групи П2 входять спортсмени, які мають найбільш поширену форму генетично ідентифікованого інтелектуального порушення – синдром Дауна (трисомія 21, мейотичне нерозходження; трисомія 21, транслокація).

Інструмент експрес-оцінки функціонального стану (FAST) узгоджено з систематикою Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. Оцінку функціонального стану спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку за допомогою тесту FAST на міжнародних змаганнях проводять чинні офіцери Virtus National Eligibility, на національному рівні – психолог-класифікатор, лікар під час Чемпіонатів і Кубків з видів спорту [3].

Тест FAST містить питання про фізичні та сенсорні особливості спортсмена з порушеннями інтелектуального розвитку. Запропоновані питання дозволяють встановити наявність проблеми та ступінь її серйозності. Для цього використовують шкалу з діапазоном оцінок від 0 до 4, що дозволяє респондентам шляхом самооцінки визначити ступінь тяжкості ураження. FAST визначає проблеми у стані здоров'я, що виникли у спортсмена протягом останніх чотирьох тижнів. Тест

обов'язково враховує діагностику гіпер-/гіпотиреозу, сколіозу та інших патологій, питання про які включені до опитувальника тесту. Час проходження тесту FAST залежить від індивідуальних особливостей респондента та може тривати до 90 хвилин.

Підрахунок отриманих спортсменом балів за тестом FAST дозволяє класифікатору встановити додаткові порушення в стані здоров'я та кількісно їх оцінити у балах: 0 – без ураження; 1 – м'яке ураження (5–25%); 2 – помірне ураження (25–50%); 3 – серйозне ураження (50–95%); 4 – повне ураження (95–100%). На міжнародних змаганнях кожна виявлена функціональна проблема повинна бути підтверджена відповідними медичними доказами у формі документальних висновків лікарів, ерготерапевтів, фізичних терапевтів, терапевтів мовлення чи інших спеціалістів. Оцінка отриманих результатів проводиться за визначеним алгоритмом. 1. Підрахунок балів тесту FAST. Якщо кількість набраних балів 13 або більше, спортсмен із порушеннями інтелектуального розвитку може претендувати на участь у класифікаційній групі П2. 2. Збір медичних доказів виявлених додаткових порушень. 3. Докази розглядаються медичним комітетом та підгрупою комітету з питань відповідності П2 Virtus. Спортсмену з порушеннями інтелектуального розвитку може бути надано попереднє право на участь у групі П2 або ні. 4. Спостереження за спортсменом під час змагань і прийняття відповідного рішення. Виступ спортсмена спостерігає член П2 комісії, далі показники досліджуваного будуть порівнюються з іншими спортсменами у конкретній спортивній події групи П2. У результаті буде досягнуто один із трьох наслідків: спортсмен підтверджує участь у класифікаційній групі П2; спортсмен попередньо залишається в класифікаційній групі П2 та вимагає додаткового спостереження під час змагань; право на участь спортсмена в класифікаційній групі П2 буде переглянуто.

На нашу думку, тест FAST також може бути успішно застосований на етапі реабілітаційного обстеження у процесі фізичної реабілітації спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку. Зазначимо, що найкращою моделлю для ефективного дослідження ураження спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку Virtus визнає соціо-біологічну модель, в якій важливим є не лише стан здоров'я, але й контекстуальні фактори. До контекстуальних факторів відносяться фактори навколишнього середовища та глибинні особистісні фактори (стать, вік, соціальний досвід, освіта т.ін.). Функціонування та обмеження життєдіяльності спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку представляються у вигляді динамічної взаємодії

між змінами стану здоров'я та контекстуальними факторами. Це має бути враховано у процесі фізичної реабілітації та спеціального супроводу спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку. Процес фізичної реабілітації спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку будуватиметься за загальноприйнятою методикою з обов'язковим дотриманням принципу індивідуалізації та передбачає: комплексну оцінку актуального функціонального стану спортсмена з інтелектуальними порушеннями, у тому числі за тестом FAST; формулювання реабілітаційного діагнозу; реалізацію реабілітаційної програми; оцінювання ефективності реабілітаційних заходів.

Таким чином, застосування додаткового інструменту скринінгової оцінки FAST сприяє розвитку більш точної, сфокусованої на принципах рівності та справедливості, класифікаційної системи спортсменів із інтелектуальними порушеннями. Оцінка функціонального стану спортсменів із порушеннями інтелектуального розвитку за допомогою тесту FAST доцільна не лише в класифікаційній процедурі на спортивних змаганнях, а й в процесі їхньої фізичної реабілітації.

Література:

1. Athlete eligibility application: guidance notes. April 2021. Available from: <https://www.virtus.sport/wp-content/uploads/2021/04/Guidance-Notes-v9-Mar21.pdf>
2. Virtus Strategic Plan 2021-2024. Shaping our future. Available from: <https://www.virtus.sport/project/virtus-strategic-plan-2021-2024>
3. National Eligibility Officer (NEO): guidance notes. Updated 6.4.2018. Available from: <https://www.virtus.sport/wp-content/uploads/2020/05/NEO-Guidance-v3-Jul2016.docx.pdf>
4. Волошко Л. Б. & Бойко Г. М. (2021). Сучасні підходи до класифікації спортсменів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. № 5(136). 29–33. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5\(135\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.5(135).07)